

Fredagen den 29 maj

Kl. 9.00–10.38

§ 1 Särskild debatt om åtgärder för att hindra smittspridning inom äldreomsorgen

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det här är en debatt i en historisk tid. Det sker i en tid av kris, när äldreomsorgen uppmärksammas eftersom vi har tvingats se hur många som har smittats av covid-19 och fler också har avlidit på sitt äldreboende.

Den 1 februari klassade regeringen covid-19 som en allmän och samhällsfarlig sjukdom. Det stod tidigt klart att med hög ålder följde en ökad risk att allvarligt drabbas av viruset. Regeringen och myndigheter har närmast dagligen upprepat vikten av att personer över 70 år begränsar sina fysiska kontakter och håller avstånd. Det har varit krävande, men det är fortfarande nödvändigt.

Särskilt sårbara är de som bor på landets äldreboenden, det vill säga de äldsta och sköraste medborgarna. De är beroende av personalens vård och omsorg och kan sällan själva välja att hålla avstånd. De måste förlita sig på att andra tar ansvar för att minska smittspridning i deras omgivning och i deras hem. Detta ställer stora och höga krav på verksamheterna. Ansvariga inom äldreomsorgen har börjat säkerställa att den personal som är på arbetet är symtomfri och att det finns rätt utrustning och fungerande rutiner. De anställda inom svensk äldreomsorg gör ett fantastiskt arbete i en svår tid.

Förutsättningarna har sett olika ut, och verksamheter har kommit att drabbas olika. I Stockholms län har 883 personer avlidit i covid-19 på ett särskilt boende. Det kan jämföras med Region Skåne där motsvarande siffra är 54.

Inspektionen för vård och omsorg genomför just nu en omfattande granskning i hela landet för att så långt det är möjligt ta reda på orsakerna till utvecklingen. Vi är fortfarande mitt i pandemin men måste hela tiden lära både av de verksamheter som fått en smittspridning och av dem som lyckats undvika det.

Regeringen har löpande vidtagit åtgärder för att förhindra smittspridning inom äldreomsorgen. Att avskaffa karensavdraget och kravet på läkarintyg vid sjukfrånvaro har varit särskilt viktigt för anställda inom vård och omsorg för att ha incitament att stanna hemma vid minsta symtom. Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag tagit fram och spridit utbildningar om hur man upprätthåller basal hygien och korrekt använder

skyddsutrustning. Den 20 maj hade över 130 000 personer tagit del av dessa utbildningar.

För att minska smittspridning från anhöriga uppmanade Folkhälsomyndigheten den 10 mars att man skulle avstå från alla besök på äldreboenden. Två dagar senare riktade regeringen samma skarpa rekommendation. Det ledde till att många kommuner runt om i landet införde lokala besöksförbud. Den 30 mars beslutade sedan regeringen om ett heltäckande nationellt besöksförbud.

Den 16 mars fick Socialstyrelsen i uppdrag att vara nationell inköpscentral för inköp och distribution av skyddsutrustning. Jag tror att vi alla minns dramatiken när en hel värld samtidigt ropade efter samma produkter. Exportrestriktioner infördes, och leverantörskedjor slutade att fungera. I dag är situationen annorlunda, och tillgången till utrustning är bättre. Socialstyrelsen har ungefär 1 miljon visir i lager och ett stabilt inflöde av ett par miljoner skyddsmasker per månad. Vi vill inte hamna i samma brist-situation igen.

För att öka andelen fast anställd personal med rätt kompetens presenterade regeringen den 12 maj ett äldreomsorgslyft. Satsningen som har tagits fram i dialog med SKR och Kommunal innebär fasta heltidsanställningar som kombineras med studier. Satsningen beräknas leda till 10 000 nya tillsvidareanställda undersköterskor och vårdbiträden.

I dag kommer Folkhälsomyndigheten att presentera ett material om hur testningen på äldreboenden ska utvecklas. Fler ska provtas, och smittspårningen ska öka. Jag ser det som nödvändigt att testningen på äldreboenden blir mer omfattande så att vi kan stoppa utbrott av smitta.

Avslutningsvis: Vi är mitt i pandemin och i en kris av historiska proportioner. Det är otroligt betydelsefullt att vi drar slutsatser av både det som fungerar bra och det som inte fungerar. Jag ser fram emot dagens debatt.

Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Först vill jag rikta mitt ödmjuka och uppriktiga tack till alla dem som sliter inom vårdens alla olika delar. Det gör de alltid, men den situation som vi har just nu går på så många olika sätt utöver det. De kända bevingade orden "Aldrig har så många haft så få att tacka för så mycket" känns här och nu åter högst aktuella.

Fru talman! De senaste veckorna har många saker blivit tydliga.

För det första: Vilka fantastiska hjältar vi har som arbetar inom den svenska vården. Vår personal har snabbt kunnat ställa om i en ny och oerhört krävande situation. Vilken proffsighet och kunskap men också styrka och värme de besitter!

För det andra: Vi har misslyckats med att skydda våra äldre, de som är mest sköra och de som i dag är helt hänvisade till att andra skyddar dem när de själva inte längre förmår det.

För det tredje: Regeringen har varit senfärdig och har haft en bristande kommunikationsförmåga och en otydlighet.

Jag vill uttrycka min förfäran och sorg över det som nu sker och har skett. Så många har mist sina liv, och vi har framför allt inte kunnat skydda våra äldre. Detta är en tragedi.

Fru talman! Den 30 januari kallade jag socialminister Lena Hallengren till utskottet för att hon skulle redovisa sin och regeringens beredskap inför en möjlig smittspridning i Sverige. Vid detta tillfälle liksom vid flera återkommande offentliga sammanhang sa socialministern att regeringens och Sveriges beredskap var god. Först den 30 mars beslutade regeringen att införa besöksförbud på våra äldreboenden. Då hade 70-plus diskuterats och konstaterats utgöra en riskgrupp under många veckor.

Låt oss slå fast några principiellt viktiga saker.

1. Regeringen leder landet, i synnerhet i kris. Är det någon gång när det nationella ledarskapet prövas är det just då, det vill säga nu.
2. Liv och hälsa går alltid först. Arbetet måste vara helt inriktat på att rädda liv, men både patienter och personal ska känna sig trygga i det.
3. Personalen ska alltid ha rätt att känna sig säker och trygg på sin arbetsplats.

Frågan om skyddsutrustning var i krisens början en ständig källa till oro. Hur många dagar eller timmar skulle utrustningen räcka? Kommunerna glömdes bort.

Detta är ingen enskild människas fel. Skulden ska aldrig läggas på någon enskild person eller på vår fantastiska personal och kommer aldrig att göra det. Detta ansvar faller tungt på regeringen, för det är regeringen som leder landet, i synnerhet i kris. Sett i backspegeln vill jag därför rikta en fråga till socialministern. Vad anser socialministern att man borde ha gjort annorlunda?

Anf. 3 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! I månader har vi nu levt i greppet av en pandemi som allvarligt hotar människors överlevnad, särskilt äldre men även andra sårbara grupper. Spanien drabbades så hårt att personal till slut flydde äldreboenden när det tvingades kliva över döda kroppar i korridorerna. Detta skräckexempel borde i ett tidigt skede ha lett till ett kraftfullt agerande från regeringen.

Men smittan fick snabbt fäste på äldreboenden, och de som skulle värnas mest är de som har drabbats hårdast. Det som inte fick hända hände. För detta ska regeringen hållas ansvarig.

Äldreomsorgen är för oss högt prioriterad. Vi väljer att agera när vår befolkning nu drabbats av den allvarligaste katastrofen inom vård och omsorg i modern tid. Mer än 4 000 människor har hittills avlidit – 4 000 människor som sörjs av sina nära och kära, 4 000 människor vars varma hand inte kan hållas mer.

Denna viktiga debatt har därför initierats av Sverigedemokraterna. Sverigedemokraterna begär därför också att en coronakommission tillsätts omgående. Vi har krävt fullgod skyddsutrustning för personalen inom äldreomsorgen, men larmrapporterna om avsaknaden av skyddsutrustning och rädslan att bli smittad för personal, närstående och de äldre själva har fortsatt. Socialministerns uttalande om att kommuner fått den skyddsutrustning de behövt stämmer alltså inte. För detta ska regeringen hållas ansvarig.

Sverigedemokraterna har också krävt en ökad beredskap vid kriser. Nationens beredskap har länge varit undermålig. Socialministerns uttalande om att Sveriges beredskap är god stämmer alltså inte heller. För detta ska regeringen hållas ansvarig.

Sverige sticker ut i antalet dödsfall i jämförelse inte bara med våra nordiska grannländer utan faktiskt med hela världen. Nu kommer dessutom larm om att smittan återigen ökar i vårt land. Regeringen har ännu inte ens lyckats öka antalet tester.

Fru talman! Regeringen är Sveriges befolkning svaret skyldig. Varför valde regeringen en pandemistrategi som tar livet av så många människor?

Anf. 4 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Som tydligt framgått i tidigare anföranden står vi inför en stor utmaning med coronasmitta i äldreomsorgen. Varje dödsfall är en tragedi, och varje dödsfall som sker men som hade kunnat förebyggas är ett stort misslyckande. Att vi nu ser tusentals sådana tragedier skär i hjärtat. Att höra och läsa om personer som blivit smittade på grund av bristande rutiner och otillräcklig beredskap gör mig uppriktigt sagt förbannad.

Det kommer en dag att både sörja och vara arg, men den dagen är inte i dag, inte mitt i brinnande kris. Nu måste vi fokusera, lära oss av dem som misslyckats och inspireras av dem som lyckats, allt för att förhindra en fortsatt smitta. Det är viktigt att komma ihåg att det finns kommuner och äldreboenden som helt lyckats undvika smitta. Det är viktigt att förstå att kampen mot en pandemi förs mot en osynlig fiende och med vårdpersonalen i första ledet. Det är viktigt att respektera att denna kamp förs mitt i många tusen äldres liv i deras egna hem och bostäder. Det är även otroligt viktigt att komma ihåg att kampen inte är över; vi står inför en sommar och troligtvis en höst som kommer att innebära hårt slit för dem som jobbar i vården. De riskerar att slita hårt för dem som bor på våra äldreboenden.

Fru talman! Vissa företrädare kommer att försöka få det att framstå som att lösningarna på att förhindra smitta i äldreomsorgen är enkla. Av en händelse råkar lösningarna dessutom bestå av just de politiska förslag som dessa partier redan tidigare drivit. Denna återvinningspolitik, där man försöker anpassa nya problem till gamla lösningar, är inte värdig i en så här seriös kris. I stället är det viktigt att vi utgår från vad vi hittills lärt oss under krisen. Då blir det tydligt att vi behöver en politik som på kort sikt får vårdpersonalen att orka igenom de kommande månaderna. Det blir också tydligt att vi behöver hitta sätt att låta de äldre träffa anhöriga och nära och kära utan att orsaka nya smittvägar.

Coronakrisen visar också att vi på längre sikt på riktigt måste ta ett helhetsgrepp kring äldres hälsa. Vi i Centerpartiet vill se ett äldrehälso- och vårdprogram och en äldreplan som gör det enklare att både skapa god hälsa med förebyggande insatser och samordna de många olika vårdinsatser våra äldre får. Vi vill också se satsningar för att få fler personer att söka sig till vårdyrket. Nu är det viktigt att vi kan jobba tillsammans för att fortsätta kampen mot covid-19, för den är långt ifrån över.

Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Mina tankar går till de avlidna, till anhöriga och till personalen, som gör ett extremt bra arbete i en tuff situation inom äldreomsorgen. Drygt 90 procent av alla som har dött i covid-19 i Sverige har varit

över 70 år så här långt. 49 procent av dem bodde på äldreboenden, och 25 procent hade hemtjänst. Stockholm är superdrabbat.

Fru talman! Borde vi ha förstått att äldreomsorgen, som varit på svältkur så länge, skulle bli en dödsfälla för så många äldre? Jag tycker nog det. Av dem som bodde på särskilt boende 2017 var 78 procent 80 år eller äldre. Ett år efter flytt till särskilt boende har 41 procent av männen avlidit. Det här var före covid-19. Många på äldreboendena är dementa och har exempelvis alzheimer. Det är dem vi ska tala om i dag: de äldsta, de multisjuka – Eva, Britta, Gerhard och Kalle, de som byggde landet. De har väldigt liten motståndskraft och är lätta offer för ett farligt virus i en äldreomsorg som inte varit rustad utan nedrustad.

En person med insatser enbart från hemtjänsten möter i genomsnitt 15 olika personer under 14 dagar. Siffrorna är från 2019. Så har verkligheten sett ut länge. Andelen anställda som följde korrekta hygienrutiner var 55 procent 2018. Det är uselt. Det här är en arbetsgivarfråga. Ni fattar med vilka ingångsvärden vi gick in i covid-19-krisen.

I uppgörelsen i januariavtalet finns det inte så många ord om äldrepolitik, men det är frågor som Vänstern lyft fram, med satsningar på exempelvis personal på äldreboenden. Det är först nu när covid-19 kommit in i äldreomsorgen som det har blivit en satsning. Plötsligt ropar alla partier på fasta anställningar. Det känns bra för oss i Vänsterpartiet. I Stockholms kommun är 40 procent timanställda. I övriga landet är det 10 procent. Sju av tio undersköterskor i äldreomsorgen, fru talman, upplever att bemanningen är otillräcklig varje vecka – detta före covid-19-krisen.

Fru talman! Personalens handlingsutrymme och möjlighet att få stöd i arbetet av kollegor och chefer har minskat betydligt. Personalen upplever sitt arbete som betydligt tuffare psykiskt och fysiskt, enligt en mätning som har gjorts från 2005 till 2015. Vi är sämst i klassen i jämförelse med ett antal nordiska länder. Vi har även en äldreomsorg som i vissa kommuner bygger på vinst i välfärd. Det är just därför det är 40 procent timanställda i Stockholm, de privata vårdbolagens mecka. Så möter vi inte en pandemi.

Det här är bakgrunden till att så många äldre äldre har avlidit av covid-19. Det är ingen tillfällighet, men vi kan så mycket bättre.

Anf. 6 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det är en glädje att få leva år efter år. Att få åldras är en förmån. Alternativet är sämre. Men livet ska präglas av livskvalitet hela livet, livskvalitet även då jag blivit rik på år.

Därför har vi sedan många år tillbaka en gemensamt finansierad äldreomsorg. Den ska hjälpa mig när jag inte klarar mig själv. Det handlar om sociala behov och medicinska behov. Vi har byggt ut äldreomsorgen alltsedan långvården avvecklades. Mycket har blivit bättre. Men vi har tappat hälso- och sjukvårdsinsatserna. De behöver ha en större plats i äldreomsorgen än de har i dag. Det behövs fler sjuksköterskor och fast läkarkontakt med geriatrisk kompetens.

Undersköterskorna är basen i äldreomsorgen. Det kommer nu att bli en skyddad yrkestitel. Med den behöver det också följa rätt till kontinuerlig fortbildning av god kvalitet. Vi kristdemokrater menar att de stora brister vi nu ser i äldreomsorgen under pandemin hade kunnat vara färre om vi haft mer hälso- och sjukvårdsinsatser och en kompetenssäkrad bas med undersköterskor med fast tjänst och undersköterskor som fått tillräckligt

Prot. 2019/20:128
29 maj

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

med skyddsutrustning. Hälften av dem över 70 år som dött till följd av covid-19 bodde på ett äldreboende. Det är en stor andel, och det manar till eftertanke och handling.

Fru talman! Det behöver förstås sägas att de flesta äldreboenden inte fått in covid-19. Dessutom har kommuner och omsorgsföretag gjort ett stort arbete för att klara de påfrestningar som pandemin medför.

De brister vi ser i äldreomsorgen i dag under pandemin påverkar hur vi ska klara det framåt. Men de kom inte bara när pandemin uppstod. De fanns långt tidigare. Vi ser också effekterna av det i dag.

Kristdemokraterna har i flera motioner lämnat förslag på hur vi kan komma till rätta med bristen på medicinska insatser, förbättra personalens arbetsvillkor och ge bättre förutsättningar för kommunerna genom både riktade och generella statsbidrag.

Vi gläds över det äldreomsorgslyft som nu kommer till stånd. Men vi är redo att diskutera fler förslag och genomföra fler förslag. Vi uppmanar varje kommun att säkerställa att medarbetarna har den skyddsutrustning som behövs.

Ingen medarbetare ska behöva vara orolig över om det finns tillräckligt med skyddsutrustning på jobbet. Ingen äldre som bor på ett särskilt boende eller får hemtjänst ska vara orolig över den vård man får.

Anf. 7 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Covid-19 har slagit hårt mot allas vardag men extra hårt och skoningslöst mot de människor som är över 70 år. Det är därför som jag står här i dag och inte min kollega Barbro Westerholm.

Fru talman! Den 28 januari ställde jag en skriftlig fråga till statsrådet Hallengren där jag frågade om Sveriges beredskap inför en eventuell pandemi. Fyra månader senare rapporterar nu landets smittskyddsläkare om att kommunerna i början kan ha glömts bort. Om det är så kan det ha varit ett dödligt misstag.

Jag förutsätter att detta kommer att följas upp noggrant, precis som alla våra insatser i denna pandemi måste följas upp. Vi måste lära oss av allt vi gjorde rätt men också allt vi kan ha gjort fel.

Fru talman! Akut här och nu vill jag att äldreomsorgen lär av de boenden och den hemtjänst som klarat detta väl. Det gäller att man ser till att de anställda får all den kunskap, all den tid, vartenda test, all den skyddsmateriel och allt det stöd som de behöver för att ta våra allra sköraste genom detta.

Fru talman! Men vi har också grundläggande brister i äldres rättigheter och i medarbetarnas situation i äldreomsorgen. Det finns många exempel på fantastisk äldreomsorg i Sverige. Så är det. Men på andra håll har de anställda alldeles för få kollegor, för lite kunskap, fortbildning, löneutveckling, ledning och tid.

Där kan äldreomsorgen ha blivit en handgranat där ett okänt virus drog ut sprinten. Man visste inte, och man hann inte. Man försökte sitt allra bästa, men det räckte inte. Det var bristande förutsättningar.

Rapporter pekar sedan länge på höga sjukskrivningstal i äldreomsorgen, låg bemanning med stor andel timanställda, bristande följsamhet till hygienrutiner och bristande hantering av arbetskläder. Smittade årsrika på äldreboenden har inte flyttats till en annan plats där de kan få bästa möjliga omsorg utan att andra riskerar att också smittas.

Fru talman! Det behövs en synvända, ett totalt perspektivskifte på vad äldreomsorg egentligen ska vara och vad den betyder. Jag är glad över att vi liberaler har enats med regeringen om ökade resurser, fast omsorgskontakt i hemtjänsten och nyligen ett omsorgslyft. Men det får bara vara början. Det behövs ett envist, nationellt arbete för fler sjuksköterskor, fler fast anställda och undersköterskor, gott ledarskap och löneutveckling.

Varje beslutsfattare måste ställa sig frågan: Vad skulle jag behöva i deras situation?

Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Som jag sa i mitt inledande inlägg står vi fortfarande mitt i pandemin. Vi får inte förledas att tro att krisen är över, allra minst för de äldre. Vi ska kontinuerligt lära av det som har hänt för att minska riskerna att få en ökad smittspridning i fler delar av äldreomsorgen.

Den 16 april gav regeringen Inspektionen för vård och omsorg ett särskilt uppdrag med anledning av covid-19. Myndigheten genomför nu en fördjupad tillsyn av den vård och behandling som ges vid landets samtliga äldreboenden.

I tillsynen ingår att granska om de äldre får vård och behandling utifrån individuella behov och om det vid boendena finns förutsättningar att ge medicinsk vård och behandling till dem som inte bedöms ha behov av sjukhusvård.

Jag har inte fullständiga data från alla landets regioner, men det har sjukhusvårdats minst 12 000 personer för covid-19. Över 5 000 av dem har varit över 70 år. Omkring 1 800, en av sju sjukhusvårdade patienter, har varit över 85 år.

Det är alltså inte så att äldre personer inte har vårdats på sjukhus för covid-19. Men skulle det vara så att man inte har fått den vård man behöver ska det naturligtvis granskas.

Uppdraget till IVO har lämnats med anledning av covid-19. Men slutsatserna kommer att vara viktiga även i arbetet med att generellt stärka svensk äldreomsorg.

Allt fler blir allt äldre. De som behöver äldreomsorg behöver samtidigt allt oftare mer vård. Det ställer nya krav på verksamheten och de anställda. Den tekniska utvecklingen har stor potential men används fortfarande inte i tillräckligt stor utsträckning.

Regeringen har påbörjat arbetet att långsiktigt stärka svensk äldreomsorg. Det handlar bland annat om regeringens välfärdskommission och den stora utredningen om välfärdstekniken som regeringen nyss tog emot. Det handlar om att följa upp de nya kraven på arbetskläder. Men det handlar också om Barbro Westerholms viktiga utredning om fast omsorgskontakt inom hemtjänsten.

Det handlar om Görans Johnssons samordningsuppdrag vad gäller kompetensförsörjning utifrån ledarskap, arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det handlar om att reglera yrket undersköterska. Det är en helt avgörande komponent för att få en äldreomsorg som har den kompetens som krävs.

Det handlar naturligtvis också om det äldreomsorgslyft som jag nämnade i min inledning och som flera har återupprepat. Om vi ska kunna förändra kvaliteten i svensk äldreomsorg är det nödvändigt att börja med personalens villkor. Den ska ha rätt förutsättningar att arbeta.

Det gäller naturligtvis materiel och rutiner. Men det gäller också en grundläggande vårdutbildning. Med tanke på dagens inlägg i debatten låter det som att det finns ett stort intresse både för dessa förslag och för många andra framöver.

Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! De vi har förlorat kan vi inte få igen. Men de misstag som har gjorts ska vi undvika att göra igen. Bland annat därför vill vi moderater se en coronakommission på plats så snart som möjligt.

Bland annat Norge inför det, och vi vill se en liknande modell i Sverige. Vi behöver utan dröjsmål börja utvärdera och granska hur, vad och varför saker skett.

I dag får vi också besked att Sverigedemokraterna vill ha en coronakommission. Det innebär, tillsammans med de övriga partier som sagt sig stödja en kommission, att vi har en majoritet. Hittills har regeringen stretat emot.

Även jag var förvånad att det var redan den 13 januari som jag bad att vi skulle kalla ministern till utskottet. Fortsätter regeringen att streta emot? Minnet är kort. Vi behöver detta utan dröjsmål.

Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag hade uppfattat dagens debatt som att vi skulle diskutera åtgärder för att förhindra de effekter som vi nu ser i svensk äldreomsorg. Camilla Waltersson Grönvall kommer kanhända att ägna sina fortsatta inlägg åt det och kanske också sin nästa replik.

Jag vill gärna påminna om att vi fortsatt är i en pandemi. Vi har myndigheter som är oerhört tyngda av ett väldigt intensivt arbete. Det var påbörjat redan i slutet av januari, och det har fortsatt med oförminskad eller, rättare sagt, med ökad hastighet sedan dess.

Vi har fått skjuta på rapporteringskrav till samtliga kommuner och regioner på många olika sätt för att verksamheterna just nu inte mår med annat än att hantera pandemin.

Jag tror att det vore klokt att reflektera över vilken typ av underlag och grävande i verksamheter som vi precis just nu ska ägna oss åt. Det råder ingen tvekan om att den här situationen, pandemin, kommer att utvärderas på längden och tvären. Men jag tror också att det är klokt att vi vet vad vi ska utvärdera och att vi har statistik som kan vara jämförbar med både andra länder och, naturligtvis, inom Sverige.

Anf. 11 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattar det som ett nej. Anledningen till att vi behöver en coronakommission är en av anledningarna till att vi står här just nu, för det finns många anledningar. Vi behöver snarast sätta igång ett arbete för att titta på vad som har gjorts fel för att det inte ska ske igen.

Jag har tidigare tagit upp att det är regeringens ansvar att leda ett land i kris, och där befinner vi oss nu. Jag ställer den fråga som jag ställde under mitt första anförande mot bakgrund av det vi talar om: Hur ser socialministern på vilket ansvar regeringen har, och vad skulle man ändra på i hur man har agerat hittills?

Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! I just den här kammaren och i Sveriges riksdag behöver man kanske inte ägna så mycket tid åt resonera kring att 290 kommuner är ansvariga för svensk äldreomsorg. Jag vill understryka att ansvaret för det som har hänt definitivt är delat, men vi har olika roller.

Jag tror, precis som Camilla Waltersson Grönvall själv sa, att man inte bara kan peka ut en enskild individ eller en enskild verksamhetschef. Det är absolut inte min ambition. Men jag vill understryka att det är ett väldigt omfattande arbete att utvärdera vad som har hänt i svensk äldreomsorg.

Anf. 13 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman och socialministern! Vi har stått i de här talarstolarna och haft replikskiften ett antal gånger under pandemin, och jag vill fortsätta att fråga om den spridning som har skett på äldreboendena.

Jag vill helt enkelt kort och koncist fråga socialministern: Varför har kraven på skyddsutrustning för omsorgspersonalen varit så otydliga?

Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det är som Ann-Christine From Utterstedt säger: Vi har vid ett antal tillfällen under pandemin haft möjlighet att föra den här typen av diskussioner trots att vi har haft en väldigt liten riksdag. Jag har uppskattat det, för jag tror att det är viktigt att man diskuterar i stunden – när vi alla minns allvaret.

Vi hade en situation när det gäller skyddsmateriel som var väldigt ansträngd. Det betyder inte att det inte fanns några som helst ambitioner att se till att man hade rätt utrustning vid rätt tid. Däremot är det, som From Utterstedt känner till, inte regeringens ansvar att tala om vilken utrustning som krävs vid vilket tillfälle. Det är dels Folkhälsomyndigheten, som har kunskap om viruset och virusets spridning, dels Arbetsmiljöverket, som är den myndighet som ger riktlinjer.

Jag tror att vi kommer att återkomma i utvärderingen av krisen till just frågan om vem som ansvarar för vad. Vi har 290 kommuner och 21 regioner. Vem har ansvar för vad, och hur underlättar vi för en tydlighet i detta?

Socialstyrelsens uppdrag att vara nationell inköpscentral kom till just för att undvika en situation där man hade en brist.

Anf. 15 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är alldeles tydligt att ett ansvarsutkrävande behövs. Det kommer att visa en hel del brister; det är jag helt övertygad om.

En annan fråga jag har gäller antalet utbildningsplatser man har tillfört från regeringens sida. Det handlar egentligen inte om det behov som finns, utan det är utifrån vad man just nu maktar med. Vad är socialministrarnas bedömning av hur många platser som egentligen skulle behövas?

Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Nu kanske jag missförstod frågan, för jag vet inte riktigt vilka utbildningsplatser som From Utterstedt syftar på.

Men om vi talar om Äldreomsorgslyftet, som möjliggör 10 000 utbildningsplatser och ger en möjlighet att arbeta i verksamheten och samtidigt utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska, är det helt enkelt en be-

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

dömning av vad SKR och Kommunal anser att man klarar av just nu. Jag ser det som en början på mycket mer.

Anf. 17 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Under dagens debatt har ett antal viktiga brister och misslyckanden i äldreomsorgens hantering lyfts fram.

Något som återkommer gång på gång och som vi har hört om framför allt under de senaste veckorna är testning av personal. Smittvägen in får inte ske via personalen.

Därför undrar jag hur ministern ser på frågan om just testning av personal. Hur ska detta komma igång?

Anf. 18 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt att säga tack till Sofia Nilsson. Hon ingår ju i Centerpartiet, som har varit med och lagt fram så många förslag under denna väldigt ansträngande tid. Jag utgår från att dessa förslag kommer att fortsätta läggas fram.

När det handlar om testningen är det precis som jag sa i mitt anförande: I dag kommer Folkhälsomyndigheten att presentera utökade riktlinjer för hur man ska testa på äldreboenden. Det har varit efterlängtat, och jag vet att det finns goda exempel. Det handlar om äldreboenden och kommuner där man har haft riktlinjer och en bättre strategi för att testa. Jag ser framför mig att detta kommer att kunna få en bättre spridning.

Anf. 19 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Det är det här som har återkommit i debatten gång på gång: Det är något som är på gång, och det är något som ska komma.

Men varje dödsfall som skulle kunna undvikas och förebyggas är verkligen ett stort misslyckande. Att personal bär med sig smitta in är enligt mig ett stort misslyckande.

Jag vill ändå understryka detta, jag vill få en förklaring och jag vill veta hur ministern ser på vilka åtgärder som behöver vidtas för att vi ska få igång testningen. Det kan inte bara fortsätta att vara en pappersprodukt och något som vi säger.

Anf. 20 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Att personal med symtom inte ska arbeta har varit en väldigt skarp rekommendation och tydligt från allra första början. Därför finns också åtgärder för att man enkelt ska kunna vara hemma.

När det handlar om testningen är det återigen så att just personal inom vård och omsorg och brukare i vård och omsorg och gruppboendestäder är de som ska testas i allra första hand. I dag kommer Folkhälsomyndigheten med riktlinjer för kommuner och äldreboenden för hur man ska testa.

Anf. 21 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Kommer regeringen att satsa på att stärka äldreomsorgen med personal och utbildningsinsatser, vilket är en förutsättning för en värdig äldreomsorg även efter covid-19?

Det handlar om att uppgradera dem som arbetar inom äldreomsorgen och att ge dem bra löner, bra scheman, bra arbetsvillkor och bra kompetensutveckling. Det ger en säker äldreomsorg.

Kommer regeringen att fortsätta att satsa på de fasta tjänsterna, på mer personal och på mer utbildning långsiktigt? Är det, fru talman, någonting som ligger i regeringens intentioner efter covid-19?

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

Anf. 22 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Detta är ett arbete som redan har påbörjats. Det är inte så att inga åtgärder vidtogs före pandemin, men det är helt uppenbart att vi behöver göra så mycket mer.

Jag menar att det äldreomsorgslyft som har tagits fram och som Sveriges Kommuner och Regioner nu ska se till att sätta i sjön, där 10 000 fler inte bara får en möjlighet att få en anställning utan också en utbildning, hänger ihop med detta. Det handlar om att få en fast anställning med trygga villkor och att få möjlighet att göra sitt jobb med rätt utbildning i botten. Att vara vårdbiträde eller undersköterska och arbeta med de allra sköraste är inget enkelt arbete, utan det krävs kompetens för detta.

Resurser har tillskjutits såväl nu som under förra mandatperioden, i gott samarbete med bland andra Vänsterpartiet. Men detta är resurser som måste fortsätta att öka. Nu har kommuner och regioner så här långt fått ett tillskott på nästan 29 miljarder, och jag tror inte att det sista ordet är sagt än.

Anf. 23 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Kommer regeringen att dra lärdom av att de privata aktörerna i äldreomsorgen i stor utsträckning kan kopplas till just besparingar på löner, bemanning och arbetsmiljö?

De kommunalanställda tjänar mer, har fler arbetskamrater och så vidare. I Stockholm, som är privatiseringens mecka, har tre gånger så många avlidit på äldreboenden jämfört med förra året. Det visar att någonting har gått snett i alla fall här.

Fru talman! Vad kommer regeringen att göra för att minska välfärdsbolagens vinstmaximering?

Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en intressant debatt att följa också i Stockholm. Kommunen är ju huvudman för äldreomsorgen i Stockholm likaväl som man är ansvarig för äldreomsorgen i Kalmar, i Luleå och på alla andra ställen i Sverige.

Regeringen ska naturligtvis bidra. Vi ska fortsätta med det som är strukturellt, nämligen att se till att skydda undersköterskor, ge dem en skyddad yrkestitel och se över vilka förutsättningar som kan finnas för att de ska få en bättre utbildning och ha rätt förutsättningar. Resurstillskotten kommer att vara betydelsefulla, även om resurserna kommer att vara knappa.

Anf. 25 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna framförde tidigt till regeringen att regeringen måste skapa sig verktyg så att man nationellt kan ta ansvar om

inte 21 regioner och 290 kommuner räcker till. Regeringen fattade också beslut om att Socialstyrelsen skulle vara inköpscentral och kunna samordna. Det startade väl för hälso- och sjukvården i regional regi, men äldreomsorgen kom ju ett par veckor efter. När beskedet kom att Socialstyrelsen skulle ansvara också för äldreomsorgen dröjde det närmare fyra veckor innan det var igång.

Vad var det som gick fel, och vems är ansvaret?

Anf. 26 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Acko Ankarberg för ett väldigt intressant inlägg och för väldigt konstruktivt samarbete under den här pandemin. Jag vill också med all respekt säga att det är mycket som behöver utvärderas. Hur många veckor gick det mellan det ena och det andra beslutet? Jag hoppas att det finns en viss förståelse för att jag inte bara kan stå och svara på det på en minut.

Jag vill dock understryka att vi ju känner till svårigheten med att ha 290 kommuner. Vi tycker att det finns många fördelar med att ha kommunalt självstyre, men svårigheten är att kommunerna inte på samma sätt som regionerna är vana att ge lägesbilder, att stämma av sina lager och att veta vilken skyddsutrustning man behöver. Det handlar helt enkelt om en väldigt svårighet att få kommunerna att riktigt förstå frågan, förstå uppdraget och veta vad man behövde.

Återigen – det här kommer jag väl att få säga många gånger – hoppas jag att vi kan vara överens om att när man tittar i backspegeln är det *en* sak. För kommunerna var det dock väldigt svårt att se hur deras behov egentligen såg ut, och kan man inte uttrycka behoven blir det väldigt svårt för Socialstyrelsen som nationell myndighet att göra en egen bedömning av hur behoven ser ut.

Anf. 27 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att det ligger mycket i att man inte visste hur det var. Men arbetsmiljölagen säger ändå att arbetsgivarna har ansvar för sina medarbetare och för att de har tillräckligt skydd. När sedan en så stor del av omsorgen bedrivs av kommunerna, när det offentliga har ett ansvar, måste ju ändå regeringen finnas där och ta det yttersta ansvaret. Det dröjde, menar jag, förmodligen väldigt många veckor för mycket innan vi var på plats, och det har vi fått skörda i dag.

Anf. 28 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det är precis så: Arbetsgivaren har det yttersta ansvaret för att medarbetarna har förutsättningar att göra det jobb som krävs. När det sedan gäller övergången till att också kommunerna har det ansvaret och vad som händer när de inte klarar av det vill jag inte riktigt hålla med om att det då automatiskt är regeringens ansvar. Däremot behöver vi samarbeta och samordna under den här krisen.

Den brist på skyddsmateriel vi hade var monumental. Det var ett enormt hårt arbete som bedrevs. Det handlade inte om att neka kommuner, utan det handlade om att kommuner inte riktigt såg hur behoven såg ut.

Anf. 29 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Många kloka frågor är redan ställda, men jag vill ändå se lite framåt. Vare sig vi vill det eller inte kommer det att komma fler smittor. När det gäller krig och krigsfara tänker jag mig att det finns en färdig beredskap. Där finns till och med förfogandelagen redo att sätta igång. Kan statsrådet och regeringen överväga att skapa motsvarande beredskap och kanske till och med lagstiftningsberedskap för framtida pandemier?

Anf. 30 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Inte nog med att det kommer fler smittor, vi har ju en smitta i samhället som definitivt inte har lämnat oss utan som vi måste fortsätta att ha fullt fokus på. Jag vill verkligen avråda från att vi alla går in i någon typ av känsla att vi ska utvärdera, att vi är förbi detta och nu ska tänka på kommande kriser. Jag säger inte att det var detta Lina Nordquist menade, men jag tycker att vi har en sådan allmän känsla i samhället. Det är skönt att man inte känner samma rädsla och oro, men jag vill verkligen varna för att det sprids en känsla av att vi ska gå vidare i en annan fas än att bekämpa det här viruset.

Det är klart att vi behöver utvärdera och lära. Så är det. Jag tror inte att någon, även om man hade fått gissa väldigt länge, kunde ha förutsett att det skulle kunna bli så här med en pandemi: Hela världen stänger ned, man håller på skyddsmateriel, 30 procent av personalen är sjukskrivna och så vidare.

Vi behöver naturligtvis lära av detta. Vi behöver rusta. Beredskapen i hälso- och sjukvården, som inte minst socialutskottet kommer att få diskutera framöver, är i full gång att utredas.

Anf. 31 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Nej, precis som statsrådet antydde menar jag inte att vi nu ska lämna detta och börja fundera över en framtida okänd smitta. Vi står mitt i krigsdimman, så att säga. Men samtidigt anser jag att det är vårt ansvar som beslutsfattare att kunna hålla flera bollar i luften samtidigt. Vi måste kunna arbeta, skotta kol, göra de bästa möjliga analyserna och fatta beslut här och nu. Men vi måste samtidigt också ta vara på detta och tänka: Om vi hade haft en bättre beredskap, exempelvis de läkemedelslager som Liberalerna vill ha eller andra former av beredskap, hade det då varit ett annat läge i dag?

Anf. 32 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag lovar: Vi har väldigt många bollar i luften. Alla de bollarna syns kanske inte utåt, men jag lovar att vi har det.

Det är klart att om vi hade haft skyddsmateriel i lager för tolv månader hade det räckt i tolv månader. Nu fanns inte de lagren, trots att det var ett gemensamt ansvar. Jag kan säga ”gemensamt” – det var inte regeringens ansvar. Vi har tillsammans bestämt att vi ska ha en krisberedskap där den som är ansvarig i fredstid också är ansvarig i en kris, som kommuner och regioner.

Anf. 33 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Som jag sa i mitt replikskifte med socialministern kan vi inte få igen dem vi har förlorat. Vi ska dock göra allt vi kan för att inte misstag ska upprepas. Det bekymrar mig att socialministern i sitt svar gällande en coronakommission inte förstår att en oerhört väsentlig del av en sådan kommissions arbete naturligtvis kommer att vara att titta på vad som har hänt i äldreomsorgen.

Vi moderater vill nu på flera sätt stärka äldrevården och äldreomsorgen. Vi har drivit på regeringen i flera omgångar för att stärka upp med mer pengar och större resurser till våra regioner och kommuner. Såväl statsminister Löfven som socialministern har, bland annat denna vecka, intygat att alla kostnader gällande covid-19 ska täckas av staten. Det innebär att ingen kommun behöver vara orolig för att pengarna ska tryta när man köper in skyddsutrustning. Enligt uppgift är det nu i lagerstatus ingen kritisk tillgång på skyddsutrustning.

Fru talman! Vi föreslår också bland annat att speciella covid-19-team införs där det finns skäl, särskilda enheter som endast vårdar covid-19-patienter och som hanterar dem åtskilt för att maximalt minska risken för smittspridning. Vi föreslår också en uppföljning av användandet av skyddsutrustning.

Återkommer gör frågan om testning. Att testa är att veta. Vi måste veta, både när det gäller patienter och när det gäller personal. De senaste dagarnas informationshaveri från regeringens sida gällande tester har inte gjort saken klarare.

Cirka 3 400 människor över 70 år har dött i covid-19 i Sverige, ungefär hälften på äldreboenden och därtill 25 procent personer som haft hemtjänst. Det är inte personalens fel utan tyder på att vi har strukturella problem.

Mot bakgrund av detta frågar jag återigen socialministern vilket ansvar regeringen anser sig ha.

Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När vi gick in i den här pandemin trodde jag att vi hade regionala pandemilager – i Stockholm, i Västra Götaland, i Skåne och i alla andra regioner. Det står nedskrivet väldigt tydligt att man ska ha det. Det var ingen fri lek. Nu visar det sig som sagt att vi inte hade det. Det har drabbat specifikt äldreomsorgen.

Fru talman! Moderaterna sitter ändå med i styret i de regionerna. Har Moderaterna något svar på det?

Anf. 35 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag och Karin Rågsjö känner en gemensam oro när det gäller hur äldreboendena har drabbats av smittan. Men jag blir lite förvånad över att Karin Rågsjö ställer den frågan till mig. I en sådan här svår situation och mot den bakgrund och kunskap vi har är det ytterst sett socialministern som frågan behöver riktas till.

Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Att det inte finns skyddsutrustning och pandemilager i de stora regionerna är extremt ansvarslost.

Fru talman! Jag går till en annan fråga. Vänstern vill uppgradera dem som arbetar inom äldreomsorgen med bra löner, bra scheman, bra arbetsvillkor och så vidare. Nu börjar också Moderaterna tala om det. Är Moderaterna nu villiga att slåss för en välfärd att lita på, på bekostnad av exempelvis skattesänkningar, RUT-bidrag och lite annat?

Anf. 37 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Vi moderater har alltid värnat om välfärden. Vi har alltid värnat om en äldreomsorg med hög kvalitet. Till skillnad från Karin Rågsjö ser vi hur viktigt det är att det finns valfrihet och mångfald i omsorgen och att det höjer kvaliteten. Den vill vi fortsätta värna.

Vi kan dock lova Karin Rågsjö liksom övriga att vi kommer att fortsätta fokusera på och lägga fram fler förslag för att stärka äldreomsorgen och vården.

Anf. 38 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Fru talman! Regeringens hantering av pandemin och spridningen av den kan i det närmaste liknas vid en ättestupa. Att man i årtal och på alla nivåer har valt att systematiskt spara in på välfärden och nedprioritera både dem som arbetar inom äldreomsorgen och dem som brukar den blir smärtsamt tydligt i denna kris. Det är felprioriteringar som hittills har kostat över 4 000 svenskar livet.

Sverigedemokraterna har länge uppmärksammat problematiken och drivit frågor som att införa språkrav för personal, att göra undersköterskeyrket mer attraktivt och att öka kompetensen. Att arbeta inom äldreomsorgen ska aldrig ses som ett enkelt arbete genom vilket man kan slusas in på en stängd arbetsmarknad.

När ädelreformen infördes tappades viktig medicinsk kompetens. Många kommuner har inte klarat av att bedriva en tillfredsställande vård- och omsorgsverksamhet.

Framtidens och nutidens äldreomsorg ska vara trygg och omhändertagande för våra äldre, som måste kunna lita på verksamhetens kvalitet. Det är dags att prioritera om och satsa på dem som behöver samhällets omsorg och på dem som tillhandahåller den.

Fru talman! Våra äldre får aldrig mer väljas bort så skoningslöst. I pandemin kom kommunerna på undantag då allt fokus initialt lades på sjukvården i och med den stora bristen på skyddsutrustning.

SD kräver att sanningen om döden på äldreboenden utreds, inte minst i händelse av att en andra våg breder ut sig eller inför andra kriser.

Anf. 39 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I Sölvesborg, Sverigedemokraternas skyltfönster, hade kommunalanställda rätt till heltid. Nu har Sverigedemokraterna sett till att man på vissa äldreboenden i stället har fått gå ned till tjänster på 75 procent. Det handlar om en del i ett pussel för att ha en vettig äldreomsorg.

Det finns någonting som heter walk the talk. Det innebär att den politik som vi för här i riksdagen ska avspegla sig i de kommuner där vi styr. Vad säger Sverigedemokraterna om detta?

Anf. 40 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är spännande att ledamoten Karin Rågsjö återigen här i kammaren i Sveriges riksdag lyfter upp Sölvesborg. Jag är tacksam för att hon gör det. Sölvesborg har tagit ett stort ansvar under pandemin. Man har tidigt gått in med åtgärder, vilket skulle ha gjorts i hela riket, för att klara av pandemin på bästa sätt.

Anf. 41 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Min fråga handlade om varför man sänker tjänsterna till att vara på 75 procent. Men vi lämnar det.

Sverigedemokraterna har i alla sammanhang ställt sig på välfärdsbolagens sida, även när det har visat sig att privat äldreomsorg och vinst i äldreomsorgen i stor utsträckning kan kopplas till just besparingar på löner, bemanning, arbetsmiljö och så vidare – det som vi kan se konsekvenserna av i dag. Det drabbar de äldre ganska hårt.

Fru talman! Har Sverigedemokraterna ett svar på hur deras syn på privat äldreomsorg ser ut?

Anf. 42 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jag är tacksam över att även Vänsterpartiet nu lägger krut på och driver frågor om äldreomsorgen och andra viktiga frågor i Sveriges riksdag. Jag kan meddela att Sverigedemokraterna alltid har stått på välfärdens och de äldres sida. Allt annat är lögn.

Anf. 43 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Den här krisen har lärt oss mycket om hur Sverige står sig under en pandemi. Men den har också satt fingret på vilka sårbarheter och risker vår äldreomsorg har dragits med i decennier. Jag är inte här för att peka finger. Men jag tänker peka på ett par lärdomar och insikter som vi behöver ta med oss, både i den fortsatta kampen mot covid-19 och efter krisens slut.

I början av veckan kunde vi läsa i tidningarna att det totala antalet avlidna i äldreomsorgen under denna vår med corona inte är mycket större än det antal som avlider under en vanlig influensasäsong. Det borde leda oss till en insikt, inte om att coronapandemin har varit mild utan om att vi alltför länge och alltför lättvindigt har accepterat sjukdom och dödlighet i vår äldreomsorg.

En annan viktig lärdom är att vår äldreomsorg behöver präglas av kunskap. På boenden där personalen har erfarenhet, grundutbildning och rutin på att följa basala hygienrutiner och riktlinjer har det varit svårare för corona att få fäste.

Jag skulle vilja utmana alla som lyssnar i dag att fundera över vilka insikter och lärdomar denna kris har gett er och reflektera över hur ni kan använda dem för att verka för en bättre äldreomsorg i framtiden. En sak som jag tänker ta med mig är hur otroligt viktigt helhetsgreppet om äldres hälsa är. Ju längre man lever ett friskt och hälsosamt liv, desto bättre står man emot sjukdom och ohälsa.

En annan sak jag tänker ta med mig är att vi definitivt måste rusta oss inför framtiden. Vi står inför en gigantisk utmaning där vi behöver få många fler att söka sig till arbeten inom vård och omsorg. Inför hösten är

antalet sökande till olika vårdutbildningar glädjande nog rekordstort. Detta intresse måste vi ta vara på.

Det sista jag tänker ta med mig är allt bra som faktiskt görs:

- att äldreboenden jobbar med digitala besök
- att man snabbutbildar personal i smittskydd och basala hygienrutiner
- att majoriteten av Sveriges äldreomsorg inte har skyggat inför coronakrisen utan har klivit upp och tagit fajten.

Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Vad ska vi göra på kort sikt? Varje anställd som möter covid-19-patienter inom äldreomsorgen ska ha det skydd som krävs för att inte föra infektionen vidare eller själv bli smittad. Vi måste också minska antalet anställda som besöker varje äldre i hemtjänsten. Det handlar om personalen.

Vi måste skapa särskilda covidteam som ansvarar för alla äldre med misstänkt eller bekräftad smitta.

Vi måste ge det offentliga rätt att ta kontroll över privata aktörers verksamhet. Kommunen bör ha ett samordningsansvar.

Vi måste också ha regelbundna covid-19-tester av dem som arbetar inom äldreomsorgen.

Låt MAS, de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna, bli inspektörer som har kontakt med smittskyddsläkarna.

Åtskilj de infekterade från dem som inte är infekterade.

Det måste göras individuella bedömningar för vilken vård som ska ges för covid-19: syrgas, mediciner och så vidare. Palliativ vård innebär att två läkare ska bedöma situationen. Och det ska göras på plats, tillsammans med den sjuke och anhörig.

Vad ska vi göra på lång sikt? Skattesänkningar kommer vi inte att ha råd med. Värna välfärden och ta bort vinsterna i välfärden. Tillsvidare-tjänster ska vara det normala.

Uppgradera dem som arbetar inom äldreomsorgen. Se till att de har bra löner, bra scheman, bra arbetsvillkor och bra kompetensutveckling. Vård- och omsorgsutbildningar ska garantera samma kompetens i hela landet. Inför skyddad yrkestitel för undersköterskor. Satsa på nyanställningar inom äldreomsorgen.

Det behövs mer sjukvårdskompetens inom äldreomsorgen, fru talman, och mer av kommunal sjukvård. De multistjuka måste få adekvat vård.

Låt oss möta nästa pandemi med en värdig äldreomsorg, byggd på att vi ger personalen förutsättningar att jobba.

Anf. 45 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Karin Rågsjö för ofta konstruktivt samarbete i socialutskottet. Jag ser många veckor och månader bakom mig när vi gemensamt har ställt frågor och kämpat, inte minst när det gäller diskussionerna om äldreomsorgen.

Men min fråga är till att börja med, fru talman: Delar Karin Rågsjö uppfattningen att regeringen alltid har det första och sista övergripande ansvaret när det gäller dessa frågor?

Prot. 2019/20:128
29 maj

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Visst, Camilla Waltersson Grönvall, är det så att regeringen har det yttersta ansvaret. Men exempelvis när det gäller pandemilager är det ganska anmärkningsvärt att det inte fanns regionala sådana i Stockholm, Västra Götaland eller Skåne. Det borde ha funnits, och då hade vi haft en helt annan situation på äldreboendena. Det är ett regionalt ansvar att ha dessa pandemilager; det är inte regeringen som har det.

Anf. 47 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för svaret! När det gäller vår äldreomsorg och kvaliteten i den ser vi moderater det som oerhört viktigt att vi har en konkurrens och en mångfald – att det finns en valfrihet för våra gamla. I den situation som nu råder skulle jag vilja fråga Karin Rågsjö hur hon ser på vikten av att vi har en valfrihet i detta.

Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Valfriheten ska vara för den äldre, inte sant? Och vad ska konkurrensen bygga på? Nu har vi sett en vinstutdelning i de stora bolagen. Vad bygger de vinsterna på? Jo, man har pressat ned bemanning och så vidare – det kan man se i hundratals tabeller. Detta har också Kommunal specifikt lyft. Det är klart att jag undrar hur man exempelvis i en kommun som Stockholm, med 100 utförare, ska samordna i denna typ av kris. Det blir lite meckigt.

Anf. 49 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på ledamoten Rågsjö här i dag blir jag varken positivt eller negativt överraskad. Faktum är att jag inte blir överraskad alls. Många av förslagen är nämligen samma gamla vänsterförslag, med mer av allt till alla och nej till privata välfärdsföretag.

En av de absolut största utmaningar vi står inför är, precis som ledamoten Rågsjö säger, att få fler att vilja jobba inom äldreomsorgen. När ni samtidigt vill försvåra för eller allra helst förbjuda privata välfärdsföretag och därmed kapa bort möjligheten att välja arbetsgivare, hur ser då ledamoten Rågsjö att er politik skulle förbättra så att fler vill arbeta?

Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Om man får en fast anställning, en bra lön, kompetensutveckling och möjligheter att växa i sin yrkesroll blir det allra bäst. Det vore jättebra om samtliga privata aktörer jobbade för detta, men vi kan på ett antal ställen runt om i Sverige se att det inte är så. Jag vill ha en äldreomsorg som värnar de äldre, inte aktiebolagen.

Anf. 51 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ganska oseriöst av Vänsterpartiet att genast angripa de privata utförarna på detta sätt, speciellt när innehållet i det som framförs faktiskt inte stämmer. Vi kan se att både löner och förhållanden är precis lika bra i det privata. Många gånger har kvaliteten där toppat listan. Under denna pandemi har de privata till och med gått före, med både hälsokontroller och besöksförbud.

Återigen: Hur anser ledamoten Rågsjö att retoriken ska höja statusen för vårddyrket?

Prot. 2019/20:128
29 maj

Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Om man tittar på en kommun som Stockholm, med väldigt många privata utförare, ser man exempelvis att det är tre gånger så många döda på äldreboendena där jämfört med förra året. Det kan man fundera på. I Stockholm är 40 procent timanställda. I resten av landet är siffran 10 procent.

Sedan beror det på vilket material man tittar på. Om man tittar på Al-megas material är allt toppen. Tittar man på Socialhögskolans material ser det inte likadant ut.

Anf. 53 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Problemen kan sammanfattas så här:

- brist på skyddsutrustning
- för lite hälso- och sjukvård i äldreomsorgen
- för många som har timanställning och tvingas gå mellan enheter med risk för att ta med sig smitta
- för många som saknar kunskap om basal vårdhygien därför att de inte har undersköterskekompetens eller har fått tillgång till en god fortbildning.

Pandemin är inte över. Den kommer att pågå under lång tid framöver.

Regeringen har lovat att kommunerna och regionerna ska ersättas för de kostnader för vård och omsorg som följer av covid-19. Så vi kristdemokrater undrar: Vad väntar vi på egentligen?

Gör riskbedömningar på arbetsplatserna, och se till att den skyddsutrustning som behövs finns på plats för varje medarbetare. Även om vi ännu inte kan bygga upp några lager klarar vi behoven, mycket tack vare att många svenska företag har ställt om och nu är med och bidrar med skyddsutrustning och många andra saker.

Se till att testningen verkligen byggs ut. Det är avgörande att den anställda kan testa om det rör sig om en mindre förkylning eller covid-19. Det är avgörande att varje person som har sin bostad i ett äldreboende eller får hemtjänst och har symtom kan testa sig så att personalen kan vidta åtgärder i form av kohortvård, där man skiljer på dem som är covidsjuka och dem som inte är det för att minska smittrisken, och att personalen får den skyddsutrustning som behövs.

Fastanställ redan nu dem som är timvikarier och arbetar inom äldreomsorgen så att de framåt hösten kan påbörja den utbildning som ingår i Äldreomsorgslyftet.

Detta kan varje kommun göra i närtid. Se till att ni har den skyddsutrustning som behövs. Se till att testningen kommer igång för både personal och boende. Och se till att ni fastanställer personal, för det kommer att göra att kvaliteten förbättras och vi kan se en bättre äldreomsorg redan nu i sommar.

*Särskild debatt om
åtgärder för att hindra
smittspridning inom
äldreomsorgen*

Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Stockholms kommun är ju enormt drabbad. Siffror visar att smittan tog sig in på 75 procent av äldreboendena i Stockholms stad; det är katastrofens epicentrum, kan man säga. I Stockholms kommun är 40 procent timanställda inom äldreomsorgen. I övriga landet är siffran 10 procent. I Stockholm är Kristdemokraterna ansvariga för äldreomsorgen.

Fru talman! Tror Kristdemokraterna att vi har något att lära från Stockholms kommun vad gäller fasta tjänster?

Anf. 55 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Varje del av äldreomsorgen behöver fler fasta medarbetare. Det är inte bra att ha en stor andel timvikarier. De får inte del av utbildning, de är inte med i kvalitetsutvecklingen och de får inte heller chans att sjukskriva sig på samma sätt eftersom de inte har en anställning i botten. De får en ganska svår arbetssituation. Vi har allt att vinna på att få fler fast anställda i äldreomsorgen och i all offentlig verksamhet, om vi ska ha en god kvalitet.

Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Acko Ankarberg Johansson! Här är vi helt eniga.

Det är alltid bra med löner, kollektivavtalsenliga villkor, krav på arbetskläder och lokaler med dusch. Det kan låta fullständigt normalt att man har detta på en arbetsplats inom äldreomsorgen, men när dessa regler infördes i just Stockholm minskade faktiskt antalet bolag från 147 till 98. Det var några som inte ville vara med längre. Då gick dina partikamrater ut och var väldigt sura för det.

Vilken prioritet vill ni i KD skicka till era partikamrater i Stockholm och övriga landet?

Anf. 57 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna prioriterar äldreomsorgen. Det var därför vi sa nej till avskaffandet av värnskatten. Vi tyckte inte att det var rimligt att de som har de allra högsta inkomsterna skulle få skattesänkning. Det var till äldreomsorgen och sjukvården som pengarna skulle gå.

Hade våra förslag fått genomslag hade också samtliga kommuner och regioner haft en bättre situation. De hade haft väsentligt mer pengar och hade kunnat göra bättre insatser. Det är detta det handlar om: Det måste få hänga ihop. Vår politik måste få genomslag nationellt, så att man kan göra det kommunalt och regionalt.

Jag ser fram emot en bättre regering.

Anf. 58 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Naturligtvis är testning och skyddsmateriel oerhört viktiga för att man ska kunna klara att förhindra smittspridning, men samtidigt behövs det mycket mer, precis som det behövs mycket mer än bara ett säkerhetsbälte för trygg trafik.

Bara var femte person över 70 som dött i denna pandemi bodde hemma utan stöd. Det säger mycket om var vi har våra risker och var vi tillsammans måste arbeta för att göra något för att stärka vårt land.

I genomsnitt möter en hemtjänsttagare åtta olika personal i veckan, och det är inte ovanligt att fem av dessa inte har en undersköterskeutbildning. Det är inte bra. Sårbara människor vårdar andra sårbara människor.

Vi måste stärka kunskapen hos dem som är årsrika människors stöd och skyddsnät. Vi måste öka utbildningen och satsa på löneutveckling och ledarskap i äldreomsorgen. Det är också oerhört viktigt att vi bevarar de anställdas möjlighet att byta arbetsgivare, så att de kan fortsätta att trivas på jobbet under många år och att vi också bevarar äldre människors rätt att själva styra sin vardag. Det är inte staten som ska leva våra liv för att vi har kommit över en viss åldersgräns.

Fru talman! SPF Seniorerna utgav för en tid sedan en bok med titeln *Vågar jag bli gammal?* I dag är det inte självklart att svaret på den frågan är ja. Men det måste bli självklart. Äldreomsorg, hemtjänst och boenden måste bli platser där kunnig och omtänksam personal trivs och vill stanna kvar och belönas för detta, för vi måste alla kunna se fram emot att bli äldre.

Anf. 59 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tack för möjligheten att prata äldreomsorg mitt i en pandemi som ställer stora krav på oss alla – en tung och svår tid! Inte minst är det tungt och svårt för dem som bor på ett äldreboende och längtar efter att få besök.

Jag fick nyligen ett brev från Annika Roman, förvaltningschef i Örebro kommun. Hon var bekymrad över en ensidig bild av äldreomsorgen i covidtider. Hon beskrev hur de i kommunen har förberett sig genom att säkra upp så mycket de kan för att hindra smittspridning i sina verksamheter och säkra stödet till de äldre.

Hon uppmanade mig att lyfta fram också verksamheter som bedrivs utanför Stockholm. Hon bad mig att lyfta fram alla lojala och kompetenta medarbetare och chefer som har lagt så mycket energi och kraft på att hindra smittspridning.

Jag vill avsluta dagens debatt med att tacka alla er. Ni är många. Ni är mestadels kvinnor. Ni gör varje dag ett fantastiskt arbete för att Sveriges äldre ska få en god omvårdnad de sista åren i livet.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Peter Persson* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 september.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2020:14 Riktade statsbidrag för socioekonomiskt utsatta områden

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2019/20:3621–3623, 3626 och 3627 till utbildningsutskottet
2019/20:3619 till finansutskottet

Svar på interpellation

§ 5 Svar på interpellation 2019/20:397 om fiskestopp på Skånekusten

Anf. 60 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Magnus Oscarsson har frågat mig om jag har tagit något initiativ till en analys för att utvärdera huruvida fiskestoppet oproportionerligt drabbat det berörda kustnära fisket, vilka initiativ jag tänker ta för att mildra effekterna av fiskestoppet för den berörda regionen samt hur jag inom ramen för jordbruks- och fiskerådet kommer att arbeta för att lekstängningsperioder inte ska drabba regionen på samma sätt under 2021.

Antagandet av rådets förordning nr 2019/1838 av den 30 oktober 2019 om fastställande för 2020 av fiskemöjligheter för vissa fiskebestånd och grupper av fiskebestånd i Östersjön föregicks av förhandlingar vid jordbruks- och fiskerådet den 14–15 oktober 2019. Vid rådsmötet verkade jag, i linje med den ståndpunkt jag fått stöd för i riksdagen, för hållbara kvotnivåer, vilket i allt väsentligt uppnåddes.

Jag verkade också för att lekstoppet för att skydda torsk inte oproportionerligt skulle drabba det kustnära fisket, vilket det dock inte fanns tillräckligt stöd för. Ståndpunkten grundades på en analys av effekterna för det berörda svenska kustnära fisket. En motsvarande analys kommer att göras inför diskussionen och beslutet om fiskemöjligheterna för 2021. En analys av hur lekfiskestoppet för innevarande år har drabbat det berörda fisket är det dock för tidigt att göra redan nu, givet att det ligger framför oss i tid.

Jag följer utvecklingen av det svenska yrkesfisket, särskilt det småskaliga och kustnära fisket. En grundförutsättning för fiskets bedrivande är att det finns långsiktigt hållbara bestånd. De åtgärder som infördes för 2020 beror på den östliga torskens dåliga beståndssituation. I sammanhanget är även myndigheternas samordning och helhetsperspektiv viktigt. Vi för också dialog om huruvida något behöver göras för att mildra de negativa effekterna av den antagna förordningen för berörda yrkesfiskare, beredningsföretag och kustsamhällen. I detta sammanhang har inkomna förslag och inspel varit värdefulla.

En ökad konkurrenskraft och lönsamhet i svenskt yrkesfiske kräver ett helhetsperspektiv. Utöver att fastställa fiskemöjligheter på långsiktigt hållbara nivåer krävs riktade åtgärder gentemot många av de miljöutmaningar som finns, i synnerhet övergödningsproblematiken. Regeringen har därför satsat ytterligare 240 miljoner kronor årligen för havs- och miljöarbetet 2020–2022.

Regeringen är väl medveten om att många yrkesfiskare är engagerade i att bidra till en bättre miljö i våra hav och har särskilt möjliggjort att Havs- och vattenmyndigheten kan lämna bidrag under 2020 för att underlätta yrkesfiskets delaktighet i projekt och åtgärder som avser att förbättra

fiskbeståndens status och livsmiljö. För att stärka yrkesfiskets konkurrenskraft har regeringen genom livsmedelsstrategin förstärkt finansieringen till åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet för att möjliggöra investeringar som främjar företagsutveckling inom yrkesfisket.

I det mer långsiktiga perspektivet pågår arbetet med en strategi för framtidens fiske och arbetet med att utforma det kommande operativa programmet för Europeiska havs- och fiskerifonden 2021–2027. Programmet kommer att vara ett av de viktigaste finansiella verktygen för att hantera fiskerinäringens framtida utveckling.

Rådets förordning nr 2019/1838 av den 30 oktober 2019 om fastställande för 2020 av fiskemöjligheter i Östersjön är en ettårig förordning för 2020. Inför förhandlingarna i rådet om motsvarande förordning för 2021 kommer regeringen utöver att ta del av myndigheternas analyser och att genomföra samråd med intressenter också att samråda med riksdagen. Hur Sverige inom ramen för jordbruks- och fiskerådet ska arbeta för att kommande reglering inte ska drabba det kustnära fisket i regionen på samma sätt under 2021 kommer således att vara föremål för avstämningen med riksdagen inför jordbruks- och fiskerådet i oktober 2020. För regeringen är det viktigt att man ska kunna bo och verka på landsbygden och i kustsamhällen i hela Sverige.

Anf. 61 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Tack, landsbygdsministern, för svaret!

Från den 1 maj i år och fyra månader framåt beläggs den skånska sydkusten upp till Öland med stopp för sillfiske. Fiskestoppet kritiserats starkt för att det inte träffar det lekområde som avses. Den bifångst av torsk som sillfiskarna tar upp kan mätas i promille relativt den stora totala mängden fisk som fångas.

Utöver den bristande träffsäkerheten måste det också konstateras att ett stort antal arbetstillfällen berörs, dels direkt för de fiskare som i dag är sysselsatta med fisket, dels inom kringliggande beredningsindustri.

Sillfiskestoppet lägger en död hand över skärgården, som redan är hårt prövad i coronatider. Det handlar inte enbart om de fiskebåtar som inte kan fiska. Till dem som drabbas hör också de beredningsföretag som hanterar fångsten samt restauranger och återförsäljare. Det är inte lätt för beredningsföretagen att överleva ett uteblivet intäktsår. Inte heller är det lätt att återuppliva verksamheten i framtiden. Den traditionella sillmackan som normalt brukar säljas i hamnarna uteblir.

Landsbygdsministern säger i sitt svar att ”i detta sammanhang har inkomna förslag och inspel varit värdefulla”.

I januari i år lade kommunerna Karlskrona, Simrishamn och Sölvesborg i samarbete med fiskerinäringen fram en skrivelse med förslag till ministern om en rad åtgärder för att mildra effekterna av stoppet och öka kunskapen i frågeställningarna. Man lägger till exempel fram förslag på försöksfiske, videokameraövervakning och utökade kontroller kring förekomsten av bifångster i regionen för att kunna presentera ett bredare kunskapsunderlag till förhandlingarna inför 2021, där de minimala bifångsterna verifieras.

En direkt fråga till landsbygdsministern är om hon har tagit till sig detta förslag som har kommit in.

Anf. 62 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):
Fru talman! Tack, Magnus Oscarsson, för att du lyfter en väldigt viktig fråga!

Situationen för våra fiskare är, precis som Magnus Oscarsson säger i sitt anförande, väldigt ansträngd, detta av många olika skäl. Dels har vi situationen för många av våra bistånd som innebär att man har fått kvot-sänkningar, dels har vi nu en coronasituation som innebär att stora grupper som normalt sett har sin främsta leverans till hotell och restauranger helt och hållet har tappat sin marknad.

Situationen är alltså svår, och det är väldigt viktigt att vi säkerställer en konstruktiv dialog och diskussion om de bästa sätten att hjälpa den här näringen, både politiskt och tillsammans med branschen och berörda aktörer.

Jag har givetvis tagit del av det brev som frågan explicit handlar om. Jag har också svarat på brevet, och vi konstaterar att vi ser väldigt seriöst på alla inspel som görs på det här området. Brevet har distribuerats vidare till Havs- och vattenmyndigheten, som är den myndighet i Sverige som har befogenheterna och mandatet att agera på det här området inom ramen för det som är beslutat i den gemensamma fiskeripolitiken på EU-nivå.

Till detta kan vi konstatera att politiken självklart har ett ansvar. Vi har jobbat väldigt hårt under hela förra året genom att försöka ha både dialogen och väl förankrade beslut som ska hantera den mångfald och bredd av problem som detta handlar om. Vi sköt till 240 miljoner kronor i budgeten för det här året för att stärka miljöarbetet; det är kanske den största orsaken till att bestånden ser ut som de gör.

Minst lika viktigt att nämna i debatten är att vi gjorde en regleringsförändring som innebär att yrkesfisket nu skulle kunna vara delaktigt just i arbetet med miljöförebyggande åtgärder. Som ett resultat av det kan jag exempelvis nämna att för några veckor sedan gjordes en riktad utlysning till fisket att kunna vara med och samla plast och spöknät i havet. Detta är givetvis viktigt för att stärka miljön, men det är också viktigt för att fisket får en alternativ inkomst i den väldigt svåra tid som vi nu befinner oss i.

Till detta har vi levererat förslag på att hantera en annan utmaning som vi tror påverkar beståndet, nämligen förekomsten av säl, som är väldigt stor. Under hela förra året jobbade vi med att säkerställa och få på plats licensjakt på säl, och det införs nu.

Vi har också noterat de förändringar som EU har gjort inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet. Man har nu öppnat möjligheter för ett snabb-spår att göra programändringar, vilket innebär att Sverige skulle kunna införa ett stillaliggandestöd. Det är en fråga som vi nu bereder så fort vi kan. Här handlar det om att hitta svensk medfinansiering till förslaget och att kunna implementera det på ett bra sätt så snabbt som möjligt.

Till det är det min bild att vi behöver jobba med helhetsgrepp både i det korta och i det långa perspektivet. Det kommer att behövas en strategi för de blå näringarna som omfattar bredden av de blå näringarna, alltså yrkesfisket, beredningsindustrin och kustsamhällena. Jag pratade om hotell och restaurang och Magnus Oscarsson pratade om sillmackan – ja, det är viktigt för många kommuner att man kan bygga sin besöksnäring på det som är grunden till varför den har uppstått. Vi har tillsammans ett viktigt ansvar att göra allt vad vi kan för att säkerställa detta framgent.

Anf. 63 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag tycker att det känns bra och angeläget att ministern ändå tar upp att detta är bekymmersamt. Det är också bra att ministern tar upp säljakt och så vidare, men problemet kvarstår: Det är ju sillstoppet som är väldigt bekymmersamt.

Jag vill komma tillbaka till att de kustnära fiskarnas båtar står helt stilla längs den svenska kusten sedan den 1 maj, helt utan några som helst besked om ersättning. Jennie Nilsson tar upp det lite, men de har inte fått några besked om detta och vet inte hur framtiden ser ut.

Hur ska kommande generationer fiskare kunna motiveras att satsa på ett yrke när de får se sina föräldrars livsverk monteras ned bit för bit? Först var det ålen, sedan laxen, sedan torsken – och nu kommer till och med sillen, vars bestånd inte ens är hotat.

Är det då så att det inte fiskas över huvud taget? Jo, för samtidigt nonchaleras fiskestoppet på andra håll i Östersjön. Tyvärr ser dessa fiskare som nu har sina båtar i hamn att det kommer fiskebåtar från annat håll – stora polska trålare som fiskar upp sill efter sill efter sill! Detta sker dagligen medan det svenska fiskesamhället dör – fiskare, beredningscentraler, restauranger, besöksnäringar, ja, kort sagt hela samhällen. Ska beredningsindustrin kanske köpa sin råvara från polska fiskare i sommar? Det är en väldigt bra fråga, tycker jag.

Jag vill fråga ministern och verkligen ha ett besked: Vilka konkreta besked om framtiden har ministern att ge de småskaliga, kustnära och lokala sillfiskare som sedan en dryg månad tillbaka har fått näringsförbud, trots att de med kirurgisk precision undviker att ta upp torsk? Det handlar om några få promilles bifångst samtidigt som polska trålare dammsuger Östersjön på fisk.

Kommer det svenska småskaliga kustnära fisket att få ersättning? Kommer ministern att ta upp den polska fiskeaktiviteten med sina polska kollegor i ministerrådet? Familjeförsörjare och skattebetalare – människor – väntar på besked.

Anf. 64 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag tror att Magnus Oscarsson och jag är överens om mycket i frågan. Vi delar båda oron över situationen och ambitionen att leverera så bra förslag som möjligt på området.

Vi delar också bilden av att den utformning som sillfiskestoppet fick för perioden var olycklig och oproportionerlig. Vi väntar just nu på att Ices ska komma med sina rekommendationer för nästa år.

Sverige har investerat tungt i att få vetenskapligt grundade rekommendationer om kvoterna. Det är något som inte var självklart för många länder, bland annat länder som Magnus Oscarsson berörde i sitt anförande. För mig är det viktigt att bevara den grunden. Det har ändå varit en svensk framgång med en större samsyn om att beslut måste fattas baserade på vetenskapligt grundade råd. Det är ändå ett bättre utgångsläge för en liten fiskerikation som Sverige, och det behöver vi hålla fast vid – och nu väntar vi på dessa rekommendationer.

När vi får rekommendationerna kommer vi på samma sätt som vi gjorde för detta år att analysera vad Ices säger och det som blir kommissionens förslag. Vi kommer att driva frågor i enlighet med rekommendationerna

Prot. 2019/20:128

29 maj

Svar på interpellation

och analyserna efter att vi har förankrat dem i Sveriges riksdag inför nästa år.

Med detta sagt kan jag konstatera att även jag har fått rapporterna om att det finns andra länder som har fiskefartyg i dessa vatten och som fiskar sill. Det är i sådana fall ett brott gentemot den överenskommelse som länderna har ingått inom ramen för Baltfish och Europasamarbetet. Det är lekstängningsstopp just nu. Framför allt våra myndigheter och kommissionen tittar på detta, mäter och analyserar vad som är sant och inte sant i de uppgifter som kommer in. Om vi får bekräftat att det fiskas i dessa vatten är jag beredd att inte bara lyfta upp frågan i kommissionen vid nästa möte i juni, utan jag är också beredd att ta direktkontakt med berörda ministerkollegor i de länder som medvetet låter sina fiskeflottor bryta mot ett stopp. Det är helt oacceptabelt, kan jag konstatera i sammanhanget.

Jag tror fortfarande att vi måste klara av att jobba med alla de verktyg som finns. Givet både den situation som råder för fiskarna och den coronasituation som särskilt anstränger branscherna ska vi leverera politik som underlättar vardagen för företagen. Jag redovisade tidigare för insatser riktade mot just fisket, och det är lite unikt. Det är den bransch där det finns ett tydligt fokus att hitta branschspecifika lösningar.

Annars har man inom politiken, i stort samförstånd så här långt, valt att göra breda riktade insatser som ska träffa hela näringen. De åtgärder som har vidtagits med möjlighet till korttidspermittering, omställningsstöd, lånegarantier och så vidare för hela det svenska näringslivet är också öppna och möjliga för fisket att ta del av – i den mån de träffar dem. Men eftersom de inte alltid träffar fullt ut jobbar vi också specifikt med de riktade åtgärderna. Min ambition är att komma tillbaka så snart det är möjligt. Vi snabbereder frågan att leverera på den sista delen, det vill säga ett stillaliggandestöd. Till skillnad från många andra länder måste vi göra en programändring, vilket är skälet till att det tar längre tid att få till det i Sverige än för de länder som redan hade system för detta.

Fördelen är att Sverige har kvar pengar i det kuvertet. En del länder som redan har utnyttjat stödet, och utnyttjar det kontinuerligt, har haft lite pengar att tillgå på det kontot. Det är plus och minus. Frågan brådskar, och vi jobbar med högsta möjliga fart.

Anf. 65 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag kan bara konstatera att det finns bevis för att det finns polska trålare som fiskar. Jag har i min dator bilder på stora trålare som dammsuger. Där det förut var kustnära mindre båtar från Sverige är det i dag stora trålare från Polen.

Jag gläder mig över att ministern kommer att ta upp frågan. Jag ser mycket allvarligt på frågan. Båtarna är i dag uppställda. Våra duktiga fiskare i dessa kommuner har inte varit ute och fiskat. Däremot ser de att vatten dammsugs, och det är allvarligt.

Vi har antagit en livsmedelsstrategi, som ministern är delaktig i, och vi kan glädja oss åt att den finns. Men vi måste konstatera att ett beslut om sillfiskestopp motverkar livsmedelsstrategin till fullo. Vi vet också att sillen inte är hotad, utan tvärtom finns det gott om sill. Därför behöver vi verkligen en förändring av sillstoppet.

Jag har en avslutande fråga till ministern. Hur ser regeringen på att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att införa ett flexiblere kvot-system, så att de kustnära båtarna inte behöver stå stilla med näringsförbud? Det vore viktigt att få ett klagörande från ministern om hur hon ser på detta.

Jag tackar för debatten.

Anf. 66 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Mitt slutanförande är dessvärre bara två minuter – om jag ska ge ett uttömmande svar på den sista frågan.

Men jag kan konstatera att sillstoppet är en del i att säkerställa att det finns livskraftiga fiskbestånd på lång sikt. Jag tror att vi alla, inklusive näringen, har ett gemensamt intresse av att det sker.

Utformningen av sillfiskestoppet tyckte vi inte var lämplig inför det här året, utan vi tyckte att det utformades på ett olyckligt sätt. Det är viktigt att de förslag och åtgärder som vidtas i syfte att uppnå det övergripande målet utformas på ett sådant sätt att de är effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga. Det är en linje som vi kommer att fortsätta att ha.

Också i fråga om kvotsystemen kan jag konstatera att de lämpar sig dåligt för lekmän och politiker att utforma eller tycka alltför mycket om. De bör så långt det är möjligt baseras på fakta och vetenskap, och inom ramen för internationell kompetens beslutar vi totalvolymerna själva. Det är HaV som utformar exakt hur de svenska kvoterna fördelar sig på de olika bestånden och på vilket sätt mellan de olika kategorierna.

HaV ger tillstånd på tio år i normalfallet. Det senaste beslutet fattades inför detta år. Det beslut som fattades mot bakgrund av tidigare beslut innebär att kvoterna korrigeras till det kustnära fiskets fördel – om man ska uttrycka sig på det sättet.

Det är viktigt att vi fortsätter att bevaka frågorna. Vi ska ha en fiskeflotta och ett fiske som fungerar för både det storskaliga industrifisket och det kustnära fisket samt alla de segment som i sin tur är beroende av att fisket fungerar. Jag hoppas att vi tillsammans kan jobba vidare för att vara konstruktiva i frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2019/20:164 Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform

2019/20:168 En moderniserad radio- och tv-lag

2019/20:169 Utvidgad förundersökningsrätt för Tullverket

Skrivelse

2019/20:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2019

§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 maj

2019/20:1434 Utlandsmyndigheternas information om covid-19
av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:1435 Ökade riktade finansiella tillskott till regionala flygplatser

av *Björn Söder* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 10.38.

Sammanträdet leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om åtgärder för att hindra smittspridning

inom äldreomsorgen	1
Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	1
Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	2
Anf. 3 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	3
Anf. 4 SOFIA NILSSON (C)	4
Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V).....	5
Anf. 6 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	5
Anf. 7 LINA NORDQUIST (L)	6
Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	7
Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	8
Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	8
Anf. 11 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	8
Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	9
Anf. 13 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik.....	9
Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	9
Anf. 15 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik.....	9
Anf. 16 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	9
Anf. 17 SOFIA NILSSON (C) replik	10
Anf. 18 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	10
Anf. 19 SOFIA NILSSON (C) replik	10
Anf. 20 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	10
Anf. 21 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	11
Anf. 22 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	11
Anf. 23 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	11
Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	11
Anf. 25 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	12
Anf. 26 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	12
Anf. 27 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	12
Anf. 28 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	12
Anf. 29 LINA NORDQUIST (L) replik.....	13
Anf. 30 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	13
Anf. 31 LINA NORDQUIST (L) replik.....	13
Anf. 32 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	13
Anf. 33 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	14
Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	14
Anf. 35 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	14
Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	14
Anf. 37 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	15

Anf. 38 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	15
Anf. 39 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	15
Anf. 40 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	16
Anf. 41 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	16
Anf. 42 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	16
Anf. 43 SOFIA NILSSON (C)	16
Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V)	17
Anf. 45 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	17
Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	18
Anf. 47 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	18
Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	18
Anf. 49 SOFIA NILSSON (C) replik.....	18
Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	18
Anf. 51 SOFIA NILSSON (C) replik.....	18
Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
Anf. 53 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	19
Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 55 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	20
Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 57 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	20
Anf. 58 LINA NORDQUIST (L)	20
Anf. 59 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	21
§ 2 Avsägelse	21
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	21
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	22
§ 5 Svar på interpellation 2019/20:397 om fiskestopp på Skånekusten	22
Anf. 60 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	22
Anf. 61 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	23
Anf. 62 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	24
Anf. 63 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	25
Anf. 64 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	25
Anf. 65 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	26
Anf. 66 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	27
§ 6 Bordläggning.....	27
§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar	28
§ 8 Kammaren åtskildes kl. 10.38.	28